

6. **Osterwalder A., Pigneur Y.** Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers / Alexander Osterwalder, Yves Pigneur. – John Wiley & Sons, Business & Economics, 2010. – 288 pp.

7. **Наконечна Д. Ю.** Передумови створення ефективної системи управління енергоощадженням на підприємстві / Д. Ю. Наконечна // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 1. Січень. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>

8. **Parmenter D.** Key Performance Indicators / David Parmenter. – John Wiley & Sons, Business & Economics, 2010. – 272 pp.

REFERENCES

Mertens, A. *5 instrumentov dlia razvityia vashei byznes-modely* [5 instruments for the development of your business model.]. Kyiv: Mizhnarodna finansova korporatsiia, 2011.

Nakonechna, D. Yu. "Vplyv pidvyshchennia enerhoefektivnosti diialnosti pidpriemstv tsementnoi promyslovosti na zbilshennia ikh konkurentnykh perevah" [Impact of energy efficiency of the cement industry enterprises to increase their competitive advantage]. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky* (2012): 360-368.

Nakonechna, D. Yu. "Peredumovy stvorennia efektyvnoi systemy upravlinnia enerhooshchadzheniam na pidpriemstvi" [Background of efficient power saving management in the enterprise]. <http://www.economy.nayka.com.ua/>

Osterwalder, A., and Pigneur, Y. *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers*: John Wiley & Sons, Business & Economics, 2010.

Parmenter, D. *Key Performance Indicators*: John Wiley & Sons, Business & Economics, 2010.

Strekalova, N. D. "Biznes-model kak poleznaia kontseptsiia strategicheskogo upravleniia" [Business model as a useful concept of strategic management]. *Problemy sovremennoy ekonomiki*, no. 2 (2009): 133-138.

Shirokova, G. V. *Upravlenie predprinimatelskoy firmoy* [Management of enterprise firm]. St. Petersburg: Vysshiaia shkola menedzhmenta, 2011.

Shatalov, A. I. "Vzaimosviaz biznes-modeli i rezultatov deiatelnosti firmy (na materialakh rossiyskikh kompaniy otrasli obshchestvennogo pitaniia)" [The relationship business model and the performance of the company (on materials of Russian companies catering industry)]. *Vestnik SPbGU*, no. 2 (2010): 24-54.

УДК 338.5:65.011.7

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ З МЕТОЮ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ

ПУРІЙ Г. В.

УДК 338.5:65.011.7

Пурій Г. В. Методичні підходи до управління операційними витратами підприємств з метою запобігання банкрутства

У статті досліджено сучасний стан методичних засад з управління операційними витратами підприємства і встановлено, що ризик банкрутства підприємства пов'язаний не лише із фінансовим станом, а і з ефективністю операційної діяльності, що відображає взаємозв'язок вірогідності банкрутства із коефіцієнтом операційного левериджу та співвідношенням позикового і власного капіталу на підприємствах гірничо-металургійного комплексу. Враховано, що підвищення значень коефіцієнта операційного левериджу призводить до підвищення ризику банкрутства. Визначено граничні області ризику банкрутства підприємств гірничо-металургійного комплексу за значеннями коефіцієнта операційного левериджу в зонах помірному, стриманого та критичного ризику банкрутства.

Ключові слова: операційні витрати, операційний леверидж, граничні області, ризик банкрутства.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Формул.:** 5. **Бібл.:** 13.

Пурій Ганна Володимирівна – старший викладач, кафедра економіки і підприємництва, Криворізький металургійний інститут Криворізького національного університету (вул. Революційна, 5, Кривий Ріг, 50006, Україна)
E-mail: ann-kopeika@ukr.net

УДК 338.5:65.011.7

Пурій А. В. Методические подходы к управлению операционными затратами предприятий с целью предупреждения банкротства

В статье исследовано современное состояние методических основ управления операционными затратами предприятия и установлено, что риск банкротства предприятия связан не только с финансовым состоянием, но и с эффективностью операционной деятельности, что отображается взаимосвязью вероятности банкротства с коэффициентом операционного левериджа и соотношением заемного и собственного капитала на предприятиях горно-металлургического комплекса. Учено, что повышение значений коэффициента операционного левериджа приводит к повышению риска банкротства. Определены граничные области риска банкротства предприятий горно-металлургического комплекса по значениям коэффициента операционного левериджа в зонах умеренного, сдержанного и критического риска банкротства.

Ключевые слова: операционные затраты, операционный леверидж, граничные области, риск банкротства.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Формул.:** 5. **Библ.:** 13.

Пурій Анна Владимировна – старший преподаватель, кафедра экономики и предпринимательства, Криворожский металлургический институт Криворожского национального университета (ул. Революционная, 5, Кривой Рог, 50006, Украина)
E-mail: ann-kopeika@ukr.net

UDC 338.5:65.011.7

Puriy A. V. Methodical Approaches to Managing Operation Costs of Companies with the Aim to Prevent Bankruptcy

The article studies the modern state of methodical foundations of management of operation costs of a company and establishes that the company's bankruptcy risk is connected not only with the financial state, but also with efficiency of operation activity, which is reflected through interconnection of bankruptcy probability with the ratio of operation leverage and correlation of the borrowed and own capital at mining and smelting enterprises. It takes into account that increase of values of the operation leverage ratio results in increase of the bankruptcy risk. It identifies boundary fields of the bankruptcy risk of the mining and smelting enterprises by values of the operation leverage ratio within medium, restrained and critical risk of bankruptcy.

Key words: operation costs, operation leverage, boundary fields, bankruptcy risk.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Formulae:** 5. **Bibl.:** 13.

Puriy Anna V. – Senior Lecturer, Department of Economics and Business, Kryvyi Rih Metallurgical Institute of Kryvyi Rih National University (vul. Revolyutsiyana, 5, Kryvyi Rih, 50006, Ukraine)
E-mail: ann-kopeika@ukr.net

У процесі управління операційними витратами, в умовах роботи підприємств гірничо-металургійного комплексу, вирішальну роль відіграють постійні та змінні витрати, ефективність управління якими зводиться до управління механізмом операційного левериджу. Управління витратами за допомогою механізму операційного левериджу самим своїм існуванням породжує ризик банкрутства. Ефективне управління операційними витратами передбачає визначення граничних значень питомої ваги постійних витрат і норматив їх рентабельності на підприємствах гірничо-металургійного комплексу.

Виходячи із вищесказаного, постає завдання ґрунтовного дослідження впливових факторів на механізм операційного левериджу, визначення ступеня вагомості їх впливу на операційний леверидж і ризик банкрутства, розробки методичних підходів до управління операційними витратами на підприємствах гірничо-металургійного комплексу.

Питанням з управління операційними витратами присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, зокрема І. А. Бланка, Ю. Г. Лисенко, М. Міллера, Я. В. Нусінової, Г. О. Партіна, О. О. Терещенко, А. М. Турило, А. В. Черепа та інших. Проте практичний досвід роботи ряду підприємств гірничо-металургійного комплексу показує, що діюча система управління операційними витратами не повною мірою вирішує проблему оцінки ризику банкрутства в процесі управління операційним левериджем і факторами, що його формують.

Традиційно вважається, що управління операційними витратами – це процес цілеспрямованого формування рівня операційних витрат підприємства, об'єктом управління операційними витратами підприємства при цьому є їх рівень, процес формування і структура, а метою – їх зниження. Але сам процес управління операційними витратами є більш емним поняттям і включає в себе, окрім мінімізації витрат, ще оцінку ризику банкрутства за наявної та можливої структури витрат. Розвиток методології визначення ефективності структури операційних витрат з метою запобігання банкрутству підприємств гірничо-металургійного комплексу має локальний, не завжди комплексний і системний характер. Крім того, недостатньо досліджено питання зв'язку ефективності управління операційними витратами підприємств гірничо-металургійного комплексу із загрозою банкрутства [3, 7 – 11].

Таким чином, метою даної статті є оцінка рівня ризику банкрутства промислових підприємств у процесі управління операційними витратами.

Механізм операційного левериджу своїм існуванням визначає ризик банкрутства підприємства. Підвищення рівня операційного левериджу породжує підвищення ризику. Оцінювання ризику банкрутства дозволяє не тільки встановити загрозу банкрутства, а також своєчасно розробити заходи, спрямовані на попередження банкрутства підприємства.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30 червня 1999 р. банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржни-

ка відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1].

Особливої уваги потребує вивчення причин виникнення банкрутства. Це, у свою чергу, допомогло б у розробці конкретних шляхів недопущення банкрутства, що є вкрай необхідним, особливо в сучасних умовах.

Головною причиною виникнення банкрутства провідні вчені вважають фінансову кризу на підприємстві [3, 4, 7, 13]. У той же час, причини кризи досить тісно взаємопов'язані та створюють складний комплекс причинно-наслідкових зв'язків. Наслідками впливу кризи на фінансово-економічний стан підприємства є: втрата клієнтів і покупців готової продукції; зменшення кількості замовлень і контрактів з продажу продукції, неритмічність виробництва, неповне завантаження потужностей; підвищення собівартості продукції та різке зниження продуктивності праці; збільшення розміру неліквідних оборотних активів і наявність понаднормових запасів; виникнення внутрішньовиробничих конфліктів і підвищення плинності кадрів; підвищення тиску на ціни; суттєве зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції [5].

Зазначені наслідки характеризують ефективність здійснення фінансової та операційної діяльності підприємств. Тому можна стверджувати, що причинами та наслідками кризи є погіршення фінансової та операційної діяльності на підприємстві. Ідентифікація причини кризи є необхідною передумовою вірної та своєчасної реакції на неї. За умов наявності належної інформації щодо причин кризи та відповідних механізмів управління нею можна запобігти банкрутству на підприємстві. Отже, можна зробити висновок, що банкрутство підприємств – це наслідок фінансової та / або операційної кризи, система заходів щодо управління якими не дала позитивних результатів.

Діагностика кризи є одним з необхідних етапів процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства щодо подолання кризи та прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації. Вагомий внесок у розвиток цього напрямку аналізу зробив Терещенко О. О., яким було обґрунтовано новий методологічний підхід до діагностики банкрутства вітчизняних підприємств [2]. Суттєвою перевагою зазначеного підходу є врахування галузевих особливостей об'єктів дослідження при побудові дискримінантних моделей діагностики банкрутства. Зокрема, для добувної та металургійної промисловості модель Терещенка має такий вигляд [2]:

$$Z = 0,213X_1 + 2,208X_2 + 0,67X_3 + 1,13X_4 + 1,48X_5 + 0,515X_6 + 0,467X_7 - 2,599, \quad (1)$$

де X_1 – поточні активи / поточні зобов'язання;
 X_2 – власний капітал / валюта балансу;
 X_3 – чиста виручка від реалізації / валюта балансу;

X_4 – сума чистого прибутку та амортизації / сума чистої виручки та інших операційних доходів;

X_5 – сума чистого прибутку та амортизації / валюта балансу;

X_6 – прибуток до оподаткування / чиста виручка від реалізації;

X_7 – чиста виручка від реалізації / середні залишки обігових коштів.

У разі, якщо Z – коефіцієнт, менший за 0,8, діагностується фінансова криза, при його значенні більше за 0,51 – фінансова стійкість, у інших випадках – необхідний додатковий аналіз.

Дискримінанта модель О. Терещенка має такі переваги: простота у розрахунку; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних і враховує галузеві особливості підприємства; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему визначення критичних значень показників, які є індикатором вірогідності банкрутства підприємства конкретної галузі.

Отже, модель О. О. Терещенка враховує особливості діагностики банкрутства вітчизняних підприємств добувної та металургійної промисловості. Складові моделі (формула (1)) містять фінансові та операційні показники діяльності підприємства, що дозволяє комплексно оцінити ступінь загрози банкрутства. Істотним недоліком у процесі антикризового управління можна вважати комплексність моделі (формула (1)), що не дозволяє виокремити вплив фінансової та операційної діяльності на величину « Z -оцінки».

Виходячи з вищенаведеного, можна стверджувати, що вчені не відокремлювали фінансову та операційну складові при визначенні ймовірності настання банкрутства підприємства [2 – 13]. Але ефективність операційної впливає на ступінь загрози банкрутства підприємства. Такий висновок підтверджується відповідністю зміни значень коефіцієнта операційного левериджу змін значень « Z -оцінки» вірогідності банкрутства (рис. 1).

Слід відзначити, що досліджувані показники мають обернений зв'язок. Тобто, підвищення загрози банкрутства за значеннями « Z -оцінки» відповідає підвищенню ризику за критерієм коефіцієнта операційного левериджу. Також відзначається часткова невідповідність темпів зростання коефіцієнта операційного левериджу темпам зростання « Z -оцінки». Це пояснюється комплексністю « Z -оцінки», яка оцінює результати діяльності підприємства: фінансові та операційні та інші.

Оцінку фінансового стану підприємства доцільно здійснювати за допомогою коефіцієнта позикового капіталу [9]:

$$K_{пк} = ПК / ВК, \quad (2)$$

де $ПК$ – позиковий капітал, грн;
 $ВК$ – власний капітал, грн.

У процесі управління операційними витратами для встановлення причин кризи варто виокремити вплив фінансової та операційної діяльності на величину « Z -оцінки». Тому для подальшого аналізу було обрано модель оцінки ймовірності банкрутства О. О. Терещенка (формула (1)), яка враховує особливості діагностики банкрутства вітчизняних підприємств добувної та металургійної промисловості. Складові моделі містять фінансові та операційні показники діяльності підприємства, що дозволяє аналітично відокремити зазначені складові.

Оцінку операційної складової здійснимо за допомогою модифікованої формули визначення коефіцієнта операційного левериджу:

$$K_{ол} = 1 + \frac{\partial B_{пост}}{КР_{витр}}, \quad (3)$$

де $K_{ол}$ – коефіцієнт операційного левериджу;
 $\partial B_{пост}$ – питома вага постійних витрат в сукупних витратах, грн;
 $КР_{витр}$ – коефіцієнт рентабельності витрат.

За допомогою математичних моделі (формула (1)) перетворень виділено вплив коефіцієнта позикового капіталу та коефіцієнта операційного левериджу на величину « Z -оцінки»:

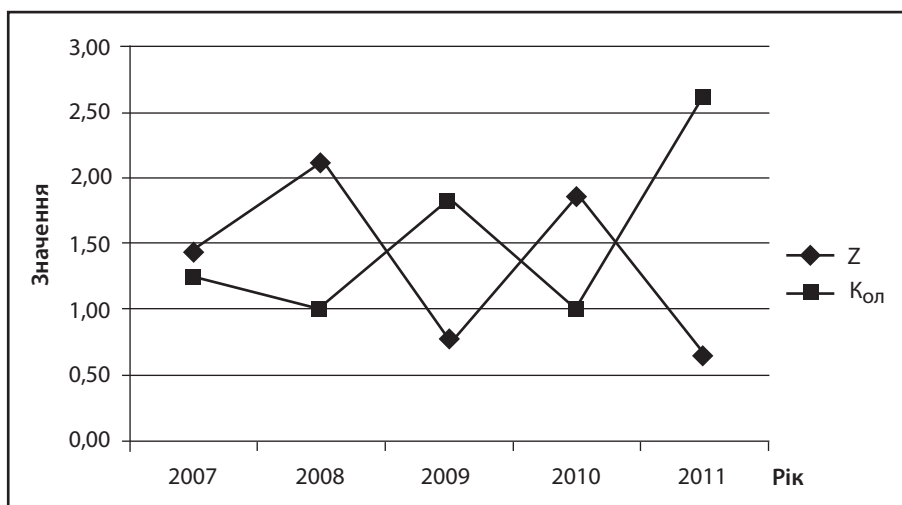

Рис. 1. Графік змін « Z -оцінки» вірогідності банкрутства та коефіцієнта операційного левериджу по ПАТ «Інгулецький ГЗК»

$$Z = 0,213X_1 + 2,208 \times (1 - K_{нк}) + 0,67X_3 + 1,13X_4 + 1,48X_5 + 0,515 \times \frac{\partial B_{пост} \times B_{сукуп}}{K_{ол} - 1} + 0,467X_7 - 2,599. \quad (4)$$

Проведені дослідження дозволили побудувати рівняння регресії залежності «Z-оцінки» ймовірності банкрутства від коефіцієнта операційного левериджу ($K_{ол}$) і коефіцієнта позичкового капіталу ($K_{нк}$) для підприємств гірничо-металургійного комплексу:

$$Z = 3,613 - 2,175 \times K_{нк} - 0,671 \times K_{ол}, \text{ при } R^2 = 0,851. \quad (5)$$

Перевірка моделі (формула (5) на адекватність показала, що 72,5% варіації формули пояснюється змінами ($K_{нк}$) і ($K_{ол}$), а 27,5% пояснюється впливом інших факторів на результативний показник. За критерієм Фішера встановлено високу ступінь адекватності аналізованого рівняння ($F_{розр} < F_{крит}$). За рівнем значущості α визначено, що дійсно є істотний взаємозв'язок функції Z від факторів ($K_{нк}$) і ($K_{ол}$). На основі критерію коефіцієнта детермінації R^2 з вірогідністю 95% можна стверджувати про наявність істотності рівняння регресії (формула (5)). Аналіз за t -критерієм показав, що всі розглянуті коефіцієнти статистично значимі, характер зв'язку впливу всіх аналізованих параметрів – не випадковий.

Отримана модель (формула (5) дозволяє визначити ймовірність банкрутства підприємств гірничо-металургійного комплексу на основі коефіцієнта позичкового капіталу та коефіцієнта операційного левериджу, визначити позитивний або негативний вплив кожного фактора на величину Z у процесі управління операційними витратами промислових підприємств.

Метою дослідження в процесі управління операційними витратами підприємств гірничо-металургійного комплексу є зниження ризику діяльності, що вимагає окреслення граничних меж значень коефіцієнта операційного левериджу із визначеним рівнем ризику.

Аналіз наукових джерел з питань оцінки ризикованості здійснення операційної діяльності показав, що більшість науковців визнають наявність ризику за значеннями коефіцієнта операційного левериджу, але не наводять комплексної методики визначення меж застосування та критеріїв оцінки ризику [3 – 6].

Для числового окреслення меж ризикованості та систематизації коефіцієнтів операційного левериджу за варіантами розвитку подій для підприємств гірничо-металургійного комплексу використано рівняння регресії залежності «Z-оцінки» ймовірності банкрутства від коефіцієнта операційного левериджу ($K_{ол}$) і коефіцієнта позичкового капіталу ($K_{нк}$) (формула (5)).

Проведені дослідження дозволяють використовувати коефіцієнт операційного левериджу як індикатор ризикованості операційної діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу. Отримані граничні значення коефіцієнта операційного левериджу у відповідності до «Z-оцінки» дозволяють побудувати шкалу ризикованості.

Розрахунок граничних меж за коефіцієнтом операційного левериджу здійснено на підставі граничних меж оцінки ймовірності банкрутства за моделлю О. О. Терещенко (формула (1)). Базова модель Терещенко передбачає три

зони ймовірності банкрутства підприємства: фінансової кризи, додаткового аналізу та фінансової стійкості. Співставлення результатів аналізованих результативних показників ймовірності банкрутства дозволило отримати відповідні зони ризикованості за значеннями коефіцієнта операційного левериджу. Зазначимо, що вищий рівень «Z-оцінки» ймовірності банкрутства відповідає нижчій межі коефіцієнта операційного левериджу.

Доцільно виділити три зони операційного ризику банкрутства: критичного, стриманого та помірного ризику. Тому пропонуються такі граничні області ризику банкрутства підприємств гірничо-металургійного комплексу за значеннями коефіцієнта операційного левериджу:

- ★ вище $< K_{ол} < 2,49$ – зона критичного ризику банкрутства;
- ★ $2,49 < K_{ол} < 1,18$ – зона стриманого ризику банкрутства;
- ★ $1,18 < K_{ол} < \text{нижче}$ – зона помірного ризику банкрутства.

Отже, визначено граничні області ризику банкрутства підприємств гірничо-металургійного комплексу за значеннями коефіцієнта операційного левериджу, що дозволяє планувати заходи з операційної діяльності, спрямовані на досягнення зони з меншим рівнем ризику, ніж наявна. При цьому враховується не фінансовий стан підприємства, а ефективність його операційної діяльності.

Підвищення значень коефіцієнта операційного левериджу призводить до підвищення ризику банкрутства. За умов, коли значення коефіцієнта операційного левериджу відповідає зоні критичного ризику банкрутства, відзначається значний надлишок постійних витрат та низький рівень рентабельності витрат, що потребує прийняття заходів щодо зниження ризику до стриманого. Друга зона ризику також характеризується негативним впливом рівня питомої ваги постійних витрат та рентабельності витрат і також потребує вживання заходів щодо зниження ризику банкрутства до помірного. Третя зона ризику банкрутства за значеннями коефіцієнта операційного левериджу визначає помірний ризик, що забезпечує найменший рівень ризику операційної діяльності на підприємстві.

Практичні результати оцінки ймовірності банкрутства за значеннями коефіцієнта операційного левериджу по підприємствах гірничо-металургійного комплексу в 2011 р. представлено в *табл. 1*.

За даними *табл. 1* встановлено, що у 2011 р. ПАТ «Центральний ГЗК», ПАТ «Північний ГЗК», ПАТ «Південний ГЗК» та ПАТ «КЗРК» працювали в зоні помірного ризику банкрутства, що свідчить про запас постійних витрат на цих підприємствах. У зону стриманого ризику потрапили ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» і ПАТ «Євраз Суха Балка». ПАТ «Інгулецький ГЗК» працювало в зоні критичного ризику банкрутства.

Таким чином, були отримані граничні межі загрози банкрутства на підприємствах гірничо-металургійного комплексу за значеннями коефіцієнта операційного левериджу. Окреслені межі ризикованості за коефіцієнтом операційного левериджу дозволяють визначити

фактично досягнутий рівень використання операційних можливостей підприємства, ідентифікувати існуючий рівень ризику та окреслити потенційні загрози ризику для підприємства в цілому.

8. Партін Г. О. Оцінка концепцій управління витратами суб'єктів господарювання / Г. О. Партін // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 44 – 50.

Таблиця 1

Результати оцінки ймовірності банкрутства за значеннями коефіцієнта операційного левериджу

Підприємство	Значення $K_{ол}$	Характеристика
ПАТ «Центральний ГЗК»	1,029	Зона помірного ризику банкрутства
ПАТ «Північний ГЗК»	1,015	Зона помірного ризику банкрутства
ПАТ «Південний ГЗК»	1,015	Зона помірного ризику банкрутства
ПАТ «Інгулецький ГЗК»	2,640	Зона критичного ризику банкрутства
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	1,192	Зона стриманого ризику банкрутства
ПАТ «КЗРК»	1,023	Зона помірного ризику банкрутства
ПАТ «Євраз Суха Балка»	1,236	Зона стриманого ризику банкрутства

ВИСНОВКИ

Виходячи з наведених результатів, можна стверджувати, що коефіцієнт операційного левериджу є індикатором ризикованості операційної діяльності підприємства. Отримані зони ризикованості за коефіцієнтом операційного левериджу для підприємств гірничо-металургійного комплексу обумовлюють зону помірного (найменшого) ризику для цих підприємств як найбільш доцільну для забезпечення ефективної діяльності. Тобто, якщо аналізоване підприємство на час проведення попереднього аналізу працює в зоні критичного ризику, то, за певних умов, слід приймати заходи щодо переходу до зони стриманого ризику. У свою чергу, із зони стриманого ризику слід переходити до зони помірного ризику, що забезпечить найменший ризик здійснення операційної діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу.

Зазначені рекомендації можуть бути досягнуті за рахунок ефективного управління механізмом операційного левериджу та його впливовими факторами. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-XII від 14.05.92 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.kiev.ua

2. **Терещенко О. О.** Фінансова санація та банкрутство підприємств / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 200. – 412 с.

3. **Бланк И. А.** Финансовый менеджмент : учебный курс. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 528 с.

4. **Лисенко Ю. Г.** Леверидж. Економічні додатки : монографія / Ю. Г. Лисенко, К. Г. Макаров, В. Л. Петренко, А. В. Філіппов. – Донецьк : ДонГУ, видавництво «Юго-Восток», 1999. – 104 с.

5. **Турило А. М.** Управління витратами підприємства : навч. посібник / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.

6. **Merton H.** Miller Leverage/ Nobel Lecture / Merton H. Miller. – December 7 / Economic Sciences, 1990. pp. 292 – 300.

7. **Череп А. В.** Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1 : монографія / А. В. Череп. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 368 с.

9. Нусінова Я. В. Система показників оцінки фінансової стабільності, побудованих на основі власного капіталу / Я. В. Нусінова // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Вип. 220. – Т. 3. – Дніпропетровськ, ДНУ. – 2006. – С. 638 – 643.

10. Нусінова Я. В. Методи фінансового та інвестиційного аналізу промислових підприємств. Аналітичний огляд / Я. В. Нусінова, В. М. Кутовий, О. В. Нусінова, В. А. Качан, Н. М. Кругла, Я. В. Нусінова. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2006. – 300 с.

11. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.

12. Турило А. М. Аналіз результативності інвестиційних проектів з використанням коефіцієнта нормалізації / А. М. Турило, Я. В. Нусінова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Вип. 233. – Т. 5. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2007. – С. 850 – 861.

13. Нусінова О. В. Визначення величини недоотриманого грошового потоку промисловими підприємствами / О. В. Нусінова, Є. В. Міщук // Бізнес Інформ: Міжнародний науковий економічний журнал. – Харків. – 2012. – № 4. – С. 210 – 214.

Науковий керівник – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри Економіки, організації та управління підприємствами ДВНЗ «Криворізький національний університет» **В. А. Ковальчук**

REFERENCES

Blank, I. A. *Finansovyy menedzhment* [Financial management]. Kyiv: Nika-Tsentr; Elga, 2002.

Cherep, A. V. *Upravlinnia vytratamy sub'ektiv hospodariuvannia* [Cost management entities]. Kharkiv: INZHEK, 2006. [Legal Act of Ukraine] (1992). www.rada.kiev.ua

Lysenko, Yu. H., Makarov, K. H., and Petrenko, V. L. *Leveridzh. Ekonomichni dodatky* [Leverage. Economic applications]. Donetsk: Yuhu-Vostok, 1999.

Merton, H. Miller Leverage "Nobel Lecture". *Economic Sciences* (1990): 292-300.

Nusinova, Ya. V. "Systema pokaznykiv otsinky finansovoi stabilnosti, pobudovanykh na osnovi vlasnoho kapitalu" [System of indicators of financial stability, based on equity]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 3, no. 220 (2006): 638-643.

Nusinov, V. Ya., Kutovyi, V. M., and Nusinova, Ya. V. *Metody finansovoho ta investytsiinoho analizu promyslovykh pidpriemstv. Analytychnyi ohliad* [Methods of financial analysis and investment industry. Analytical Review]. Kryvyi Rih: Vydavnychyi dim, 2006.

Nusinova, O. V., and Mishchuk, Ye. V. "Vyznachennia velychyny nedootrymanoho hroshovoho potoku promyslovyvmy pidpriemstvamy" [Determination of foregone cash flow industry]. *Biznes Inform*, no. 4 (2012): 210-214.

Partin, H. O. "Otsinka kontseptsii upravlinnia vytratamy sub'iektiv hospodariuvannia" [Assessment of the concepts of cost management entities]. *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (2008): 44-50.

Tereshchenko, O. O. *Finanova sanatsiia ta bankrutstvo pidpriemstv* [Financial reorganization and bankruptcy]. Kyiv: KNEU, 2000.

Tereshchenko, O. O. *Antykryzove finansove upravlinnia na pidpriemstvi* [Financial Crisis management in the enterprise]. Kyiv: KNEU, 2004.

Turylo, A. M., and Nusinova, Ya. V. "Analiz rezultatyvnosti investytsiinykh proektiv z vykorystanniam koefitsiienta normalizatsii" [Analysis of the impact of investment projects using the normalization factor]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 5, no. 233 (2007): 850-861.

Turylo, A. M., Kravchuk, Yu. B., and Turylo, A. A. *Upravlinnia vytratamy pidpriemstva* [Cost management company]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2006.

УДК 657.421

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ЛЕОНОВА Ю. О.

УДК 657.421

Леонова Ю. О. Особливості обліку основних засобів на підприємстві

Досліджено економічну сутність основних засобів підприємства та проведено аналіз їх сутності різними авторами. Висвітлено основні методи нарахування амортизації основних засобів. Виявлено відмінності між «новим» і «старим» Податковим кодексом щодо обліку основних засобів. З одного боку, введення Податкового кодексу спрощує роботу бухгалтерів, наближаючи «податковий облік» до бухгалтерського, а з іншого – ставить багато на даний час незрозумілих питань при розрахунку оподаткованого прибутку в перехідний період. Установлено, що новий порядок податкового обліку основних засобів досить серйозно відрізняється від звичного для нас. Якщо оцінювати його в цілому, то варто відзначити спробу законодавця максимально наблизити його до бухгалтерського обліку основних засобів, що відображується вже в уніфікації термінів.

Ключові слова: основні засоби, амортизація, Податковий кодекс, методи амортизації, ПСБО 7

Табл.: 4. **Бібл.:** 8.

Леонова Юлія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: leonovaja@ukr.net

УДК 657.421

Леонова Ю. А. Особенности учета основных средств на предприятии
Исследована экономическая сущность основных средств предприятия и проведен анализ их сущности разными авторами. Освещены основные методы начисления амортизации основных средств. Выявлены различия между «новым» и «старым» Налоговым кодексом по учету основных средств. С одной стороны, введение Налогового кодекса упрощает работу бухгалтеров, приближая «налоговый учет» к бухгалтерскому, а с другой – ставит много на данный момент непонятных вопросов при расчете налогооблагаемой прибыли в переходный период. Установлено, что новый порядок налогового учета основных средств достаточно серьезно отличается от привычного нам. Если оценивать его в целом, то необходимо отметить попытку законодателя максимально приблизить его к бухгалтерскому учету основных средств, что прослеживается уже в унификации терминов.

Ключевые слова: основные средства, амортизация, Налоговый кодекс, методы амортизации, ПСБУ 7.

Табл.: 4. **Библ.:** 8.

Леонова Юлия Александровна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра бухгалтерского учета, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: leonovaja@ukr.net

UDC 657.421

Leonova Yu. A. Specific Features of Accounting Fixed Assets in a Company
The article studies economic essence of fixed assets of a company and conducts analysis of their essence by different authors. It describes main methods of depreciation of fixed assets. It reveals differences between new and old Tax Code with respect to fixed assets accounting. On the one hand, introduction of the Tax Code simplifies work of book keepers, approximating tax accounting to book accounting, on the other hand, rises many currently unclear questions when calculating taxable income in a transition period. The article establishes that the new order of tax accounting of fixed assets is significantly different from the one we are used to. If we assess it in general, it is necessary to note the lawmaker effort to maximally approximate it to book accounting of fixed assets, which could be traced in unification of terms.

Key words: fixed assets, depreciation, Tax Code, depreciation methods, accounting standards.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 8.

Leonova Yuliya A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: leonovaja@ukr.net

Важливою умовою функціонування суб'єкта господарювання є наявність основних засобів. Основні засоби – це об'єкт обліку, який займає значну частку в активах промислових підприємств і відіграє важливу роль в господарській діяльності.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ і методологічних підходів до проблеми обліку, оцінки основних засобів і аналізу нарахуваної амортизації зробили провідні вчені-економісти, як Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Грінько А. П., Кузьмінський А. М., Лінник В. Г.